

tamamlanır ve alınan karar ilgililerine bildirilir. Yargılamanın gerekliliğine karar verilmiş ise yargılamanın yapılacağı mahkeme belirlenir ve dosya oraya gönderilir.

657 sayılı yasanın “Disiplin cezası gerektiren fiil ve hallerin işlendiği tarihten itibaren nihayet iki yıl içinde disiplin cezası verilmediği takdirde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar.” hükmüyle soruşturmanın yapılması ve buna dayalı olarak disiplin amiri ya da disiplin kurulunca ceza verilmesi için tanınan süre en çok iki yıldır. Herhangi bir nedenle bu sürenin aşılmasından sonra disiplin cezası verilemez.

5. Yasa Yolları

Soruşturma sonunda, kamu görevlisinin üstüne atılı suçlu işlemediğinin anlaşılması durumunda ilgili hakkında bir işlem yapılmayacağı açıktır. Buna karşılık suçsuz olduğu tam olarak kanıtlanamamış olmakla birlikte suçluluğuna ilişkin yeterli kanıt bulunmadığı durumlarda da “kuşku”nun sanık/suçlanan lehine sayılacağı yolundaki genel hukuk kuralı uyarınca hakkında hem disiplin cezası uygulanmaması ve hem de yargılamanın gerekliliği (lüzum-u muhakeme) kararı verilmemesi gerekmektedir.

Kendisi hakkında alınan yargılamanın gerekliliği (lüzum-u muhakeme) ya da verilen disiplin cezası kararının yeterli dayanağı bulunmadığını, bu nedenle yasaya ve hukuka aykırı olduğunu düşünen kamu görevlisinin yapılan işlemin sonuçlarını ortadan kaldırmak amacıyla kullanabileceği yasal yönetme ve olanakların tümüne **yasa yolları** adı verilmektedir.

Yapılan soruşturmanın ve buna dayalı olarak oluşturulan yönetsel işlemin niteliğine göre değişik yasa yolları vardır. Başka bir deyişle

soruşturmanın yargısal (adli) ya da yönetsel (disiplin) oluşuna göre yasa yolları da değişir.

a. Yargılamanın gerekliliği kararına itiraz

Türk Ceza Yasası ya da ceza hükmü içeren öteki yasalara göre suç sayılan bir eylemde bulunduğu savlanarak yapılan soruşturma sonunda hakkında **yargılamanın gerekliliği** (hücum-u muhakeme) kararı alınmış olan kamu görevlisinin, kararın kendisine bildirilmesinden sonra beş gün içinde itiraz etme hakkı vardır. **Memurların Yargılanmalarına İlişkin Yasa'nın** eski hükmüne göre ilçe yönetim kurulu kararlarına itirazın il yönetimi (idare) kuruluna yapılması gerekirken yapılan değişiklikle itiraz mercii olarak kararın alındığı ilçenin bağlı bulunduğu yönetsel yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine yapılması gerekmektedir. İl yönetim kurulu kararlarına yapılan itiraz Danıştay İkinci Dairesi'nce incelenir. Danıştay İkinci Dairesi'nin doğrudan verdiği yargılamanın gerekliliği kararına itiraz ise Danıştay İdari İşler Kurulu'na yapılır. İtiraz dilekçeleri, yargılamanın gerekliliği kararını almış olan organlara verilir.

b. Disiplin cezasına itiraz

Yukarıda da değinildiği üzere **genel yasa** niteliğinde olan 657 sayılı yasanın yollama yaptığı özel yasa konumunda bulunan 4357 sayılı yasadaki disiplin hükümleri ilkökul ve ilköğretim okulu ilk kademe yönetici ve öğretmenlerini, 1702 sayılı yasanın disiplin hükümleri de ortaokul, ilköğretim okulu ikinci kademe ve ortaöğretim okulu yönetici ve öğretmenleri ile ilköğretim müfettişlerini kapsamaktadır.

1702 sayılı yasada yer alan **ihtar ve tevbih**, 657 sayılı yasada sırasıyla- **uyarma ve kınama** cezalarının eşitidir. 4357 ve 1702 sayılarda geçen **ücret/maaş kesilmek, ders ücretlerinin kesilme maaş kesilmesi** cezaları da 657 sayılı yasada aylıktan kesme altında yer almıştır. **Aylıktan kesme**, brüt aylığın 1/30-1/8 arası kesinti yapılmasını gerektirirken, **maaş kesilmesi** eylemin derecesine göre bir günden beş güne dek artmaktadır. **Ders ücretleri/kesilmesi** ise dört hafta bir ay sayılarak öğretmenin aylık toplamı ayda girmek zorunda olduğu ders sayısına bölünmesi işlemi sonucu çıkan rakamın ilk ayından kesilmesi biçiminde uygulanmaktadır. **Maaş ve ücret kesilmek cezası** da eylemin nitelik ve derecesine göre önce bir günden üç güne ikinci kez yinelenmesi durumunda günden onbeş güne kadar ücret ya da aylığın kesilmesi Yasalardaki sözel benzerlik, parasal ağırlık yönünden de bir özde göstermemektedir.

657 sayılı yasa, disiplin amirlerinin doğrudan verebileceği uyarma ve kınama cezaları için itiraz olanağı tanımıştır (m.135). Uygulan 1702 sayılı yasanın içerdiği cezalardan ihtar ve tevbih için de itiraz yolu kullanılabilir. İhtar ve tevbih cezalarına karşı yarı başvurulamayacağına ilişkin yasal bir engel bulunmamaktadır. Yargısal denetim dışında tutulmalarının, 657 sayılı yasanın uyarı kınama cezaları ile özdeş sayılmasından kaynaklanmaktadır.

İtiraz edilebilen disiplin cezalarına karşı yargı yolu, yarı denetimin sınırları içinde bulunan disiplin cezalarına karşı da itiraz yolu kapalıdır. İtiraz olanağı olmayan disiplin cezalarına itiraz edilmeyle, itirazın sonucu beklenecek dava açma süresi dolduğu yönetsel yargıya başvurma hakkını yitirme gibi olay

karşılaştığından eğitim çalışanlarının **itiraz** etmenin dava açma süresini durdurduğu yolunda yanılığa düşmemeleri önem taşımaktadır.

657 sayılı yasanın değişik 125'inci maddesinde yer alan uyarma ve kınama ile 1702 sayılı yasanın değişik 19'uncu maddesinde sayılan disiplin cezalarından ihtar ve tevbih cezalarına yedi gün içinde itiraz edilir (m.136). Bu süre cezanın ilgiliye bildirildiği gün başlar. Süre geçirildikten sonra yapılan itiraz incelenmez.

İtiraz, varsa bir üst disiplin amirine, yoksa disiplin kuruluna yapılır. İtirazın doğru yere yapılabilmesi için disiplin amirlerini belirleyen ve disiplin kurullarını oluşumunu gösteren yönetmeliklerin bilinmesi zorunludur. (Bunlardan daha önce söz edildi) Milli Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra örgütünde görevli bulunanların disiplin ve üst disiplin amirlerinin saptandığı bu yönetmeliğe göre anaokulu, ilk ve orta dereceli okullarda görevli müdürlerin disiplin amirleri ilçelerde ilçe milli eğitim müdürü, merkez ilçelerde il milli eğitim müdür yardımcısı yoksa şube müdürüdür. Üst disiplin amirleri ise ilçelerde kaymakam, merkez ilçede il milli eğitim müdürüdür. Bu kurumların öteki tüm görevlilerinin disiplin amirleri, okullarının müdürü, üst disiplin amiri de ilçelerde ilçe milli eğitim müdürü, merkez ilçede ilgili il milli eğitim müdür yardımcısı yoksa şube müdürüdür.

Anaokulu ile ilk ve orta dereceli okulda görevli bir eğitim çalışanı, okul müdürünün kendisine verdiği uyarma, kınama, ihtar, tevbih cezalarından birine karşı yapacağı itirazda, üst disiplin amirini belirlemede duraksamaya düşmemelidir. İtirazını, ilçede görevli ise ilçe milli eğitim müdürüne, merkez ilçede görevli ise ilgili il milli eğitim müdür yardımcısına -yoksa- şube müdürüne yapmalıdır. Cezanın

kendisine yazılı olarak bildirildiği günü izleyen yedi gün içinde itirazını yaparak yasal hakkını kullanmalıdır. İtirazın soyut bir tepki değil, kendilerine yönelik suçlamanın dayanaksızlığını gösteren belgelerle desteklenmesinin yanında geçen sürede itirazı inceleyecek üst disiplin amirinin değişebileceği ya da disiplin kurulu üyelerinde değişiklik olabileceği de gözden uzak tutulmamalıdır.

Hak arama, uygar insan davranışıdır.

İtirazı incelemeye yetkili disiplin amiri ya da disiplin kurulu cezanın kaldırılmasına, hafifletilmesine ya da olduğu gibi bırakılmasına karar verebilir (m.136). Yasakoyucu, bu mercie cezayı daha ağırlaştırma yetkisi tanımamıştır. İtirazın, "itiraz dilekçesi karar ve eklerinin" alınmasından sonra otuz gün içinde karara bağlanması zorunludur. Yasal süre içinde itirazın karara bağlanması, ilgisinin sorumluluğunu gerektirmekle birlikte cezanın kaldırıldığı, hafifletildiği ya da olduğu gibi bırakıldığı biçiminde bir sonuç yaratmaz. Kararların süresi içinde verilmemesi, işlemin iptalini gerektirecek bir durum değildir (Danıştay 8. Daire, E.1991/1370, K.1991/1358).

c. Disiplin cezasına karşı yargı yolu

Anayasa'nın "Uyarma ve kınama cezalarıyla ilgili olanlar hariç disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılamaz."(m.129) hükmünün, uyarma ve kınama cezalarının yargı denetimi kapsamına alınmasına engel olduğu biçiminde yorumlanması yanlıştır. Bu hüküm, daha ağır cezaların yargı denetimi dışında tutulmasını yasaklamış, anılan bu cezanın yasak kapsamına alınıp alınmamasını yasakoyucunun takdirine bırakmıştır. 657 sayılı yasadaki "Aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması ve Devlet memurluğundan çıkarma cezalarına karşı idari yargı yoluna başvurulabilir." (m.135)

hükümünün varlığı, bu nedenle Anayasal kısıtlamayla açıklanamaz. 12.05.1982 gün ve 2670 sayılı yasayla yapılan değişiklikle getirilen bu hüküm, yasama/yönetme yetkisini ellerinde bulunduranların demokratik hukuk devleti anlayışını hangi ölçüde benimsediklerini göstermektedir. O günden sonra iktidara gelen yönetimler de bu konuya eğilmemekle demokratikleşme gibi bir çabalarının bulunmadığını ortaya koymuşlardır.

657 sayılı yasanın 136/2-3 maddesini Anayasa ve hukukla çalışmayacak biçimde yeniden düzenlemek, yasama organını bekleyen ve yerine getirilmesi daha çok geciktirilmemesi gereken önemli bir görevdir.

Uyarma ve kınama dışında kalan tüm disiplin cezalarının yargı denetimi kapsamında bulunduğu duraksama yoktur.

Yönetsel yargıda dava, özel yasalarda süre belirlenmiş ise o süre içinde, belirlenmemişse 2577 sayılı Yönetmelik Yargılama Yöntemi Yasası (İdari Yargılama Usulü Kanunu)'nda belirtilen 60 gün içinde açılır (m.7). Özel yasalarda disiplin cezasının iptali davası açmak için belirlenmiş süre yoktur. Bu bakımdan disiplin cezalarına ilişkin açılacak davalarda süre 60 gün olmaktadır. Bu süre, disiplin cezası verildiğini bildiren yazının alındığının ertesi günü başlar. Adresi bilinemediği için ilan yoluyla yapılan bildirimlerde de süre, son duyurunun yapıldığı günü izleyen on beş günün bitiminde işlemeye başlar. Bu konuda özel yasalarda ayrıca bir süre verilmiş ise, o süreye uyulması zorunluğudur.

Dava açma süresinin son günü resmi ara verme (tatil) gününe rastlamış ise son gün, altmışıncı iş (çalışma) günüdür. Son günün tatile rastlaması dışında, önceki sürede geçen tatil günleri de 60 günlük sürenin hesaplanmasında dikkate alınır. Başka bir deyişle 60

günün hesabında salt iş günlerinin göz önünde tutulacağı görüşü yanlıştır. Danıştay dışındaki yönetsel yargının tatilde olduğu (20 Temmuz-20 Ağustos) sürede dava açma süresi askıya alınmaz. Ancak, dava açma süresinin son günü, yönetsel yargının araverme dönemine rastladığı takdirde, aravermenin sona ermesinden sonra geçecek yedi gün daha uzamış sayılır.

Süresi içinde açılmayan davalar, esasa girilmeden reddedilir. Dava süresi, hak düşürücü bir durumdur. Davanın her aşamasında, davanın süresi geçirildikten sonra açıldığı ileri sürülebilir. Esasen yargı organı bu hususu, kendiliğinden de inceler. Bu nedenle dava süresinin iyi hesaplanması büyük önem taşımaktadır.

Yazılı bildirim, dava açma süresini başlatan işlemlerden birisi ve en önemlisidir. Yazılı bildirim amacını, ilgilinin işlemi öğrenmesini sağlamak, dava açmasına olanak yaratmaktır. Bu bakımdan dava açma hakkının kullanılmasını güçleştiren, geciktiren bir neden olarak algılanmamalıdır.

Dava açmak için, yazılı bildirim mutlak zorunluk değildir. Ancak, ortada oluşturulmuş yönetsel bir işlemin bulunması zorunludur. Danıştay'ın bir kararındaki "... usulüne uygun bir yazılı bildirim bulunmamasına rağmen işlemin varlığının haricen öğrenilmesi üzerine açılan davanın incelenmesine bir engelin bulunmadığı ..." anlatımı, görüşümüzü doğrulamaktadır (4. Daire, 07.11.1990, E.1990/1088, K.1990/3054).

Dava dilekçesinde bulunması zorunlu öğeler 2577 sayılı yasada belirtilmiştir. Dilekçe, davanın açılacağı yargı yerinin başkanlığına yazılmalıdır. Dilekçe, savunma ve davayla ilgili her türlü belge, davanın açılacağı mahkemeye gönderilmek üzere başka bir idare ya da vergi mahkemesi başkanlığına, bunların bulunmadığı yerlerde de

asliye hukuk mahkemesine verilebilir. Yurt dışında bu görevi o ülkedeki Türkiye konsolosluğu yapar.

Dava dilekçesinde; davacının ve davalı -varsa- vekillerinin ya da yasal temsilcilerinin ad-soyadları, ünvanları, adresleri belirtildikten sonra davanın konusu ile nedenleri ve dayandığı kanıtlar verilir. Dava konusu yönetsel işlemin yazılı bildirim günü, yazılı bildirim yapılmasından önce açılacak ise işlemin oluşturulduğunun ve içeriğinin öğrenildiği gün gösterilir. Parasal içerikli davalarda, uyumsuzluk konusu ya da istenecek miktar yazılır.

Dilekçe ve belgelerin, karşı taraf sayısından bir fazla olması gereklidir. Dava dilekçesi, davayı açan ya da vekili/yasal temsilcisi tarafından imzalanır.

Bu yasal koşulların dışında dava dilekçesinde başka zorunluk aranmaz. Dilekçenin belli bir biçimde olması zorunluğu da yoktur.

Her yönetsel işlem için ayrı dava açılır. Ancak aralarında hukuksal bağ ve neden-sonuç ilişkisi bulunan birden çok işleme karşı tek dilekçeyle de dava açılabilir.

Yasal nitelikleri taşımayan ya da tek dilekçe ile açıklamayacak birden çok dava konusunu içeren dilekçeler, yeniden düzenlenmek ve eksiklikleri giderilmek üzere geri gönderilir. Bunun için tanınan süre 30 gündür.

Mahkeme, dava dilekçesinin ve ekindeki belgelerin birer örneğini 30 gün içinde savunma yapması için karşı tarafa gönderir. Alınan savunma, davacıya gönderilir. Davacının buna karşı yine 30 gün içinde vereceği yanıt yeniden karşı tarafa gönderilir. Oradan alınacak ikinci savunmaya karşılık verilmez.

Mahkeme, söz konusu 30 günlük süreleri, istek üzerine uzatmaya yetkilidir.

Yargılama sonunda dava konusu işlem yetki, biçim, neden, konu ve amaç yönlerinden hukuka ve yasalara aykırı görüldüğünde iptal edilir, aykırı görülmez ise reddedilir. İptal kararı, işlemin hiç yapılmamış sayılması sonucunu yaratır.

İdare mahkemelerinin tek yargıyla verdiği karara, otuz gün içinde bölge idare mahkemesine itiraz edilir.

Davanın esastan sonuçlandırılması, çoğu kez uzamaktadır. Bunun hak yitimine yol açabileceği düşünülerek **yürütmenin durdurulması** yolu oluşturulmuştur. Yasa, yönetsel işlemin açıkça hukuka aykırı olması ve uygulanması durumunda giderilmesi güç ya da olanaksız zararların doğması koşullarının birlikte oluşması durumunda yürütmenin durdurulması istemi üzerine verilen ret kararına karşı yedi gün içinde bölge idare mahkemesine itiraz etme hakkı vardır. Bu karar kesindir, buna itiraz edilemez. Davanın esastan karar bağlanmasını beklemek gerekir.

Davanın esastan verilen kararlarına karşı temyiz yolu açıktır. İdare mahkemelerinin verdikleri kararların temyiz mercii Danıştay'dır. Temyiz etme süresi, kararın bildirim gününden başlamak üzere 30 gündür. Ancak idare mahkemelerinin tek yargıyla verdikleri kararlar temyiz edilemez. Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış, hukuka ve yönetime aykırı karar verilmiş ise karar bozularak ilk derece yargı yerine (kararı veren mahkemeye) gönderilir. Mahkeme eski kararında direnirse, temyiz istemi bu kez Danıştay dava daireleri genel kurulunca kesin karara bağlanır.

2577 sayılı yasa, bunların dışında **yargılanmanın yenilenmesi** (m.53) ve **kararın düzeltilmesi** (m.54) yasa yolları da öngörmüştür.

Yasada belirtilen koşulların bulunması durumunda bu yasa yollarına da başvurulabilir.

d. Disiplin affı

Yakın tarihte 3249 sayılı **Memurlar ile Diğer Kamu Görevlilerinin Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun** ve 2817 sayılı yine **Memurlarca Diğer Kamu Görevlilerinin Disiplin Cezalarının Affı Hakkında Kanun**'la kamu görevlilerinin disiplin cezaları af yoluyla ortadan kaldırılmıştır (Resmi Gazete a) 03.01.1986-18977, b) 07.07.1992-21277).

Her iki yasada, "Disiplin cezaları affedilenlerin sicil dosyalarındaki bu disiplin cezalarına dair kayıtlar, ilgililerin müracaatı aranmaksızın hükümsüz kalır ve dosyalarından çıkarılır." hükmü bulunmaktadır. Madde hiçbir duraksamaya yer bırakmayacak ölçüde açıktır. Kaldı ki aynı husus Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığı'nın 1992/1 sayılı genelgesi de ayrıca vurgulanmıştır (m.5). Buna göre a) "Devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı ve şeref ve hasiyet kırıcı suçlar sebebiyle kurumla sürekli olarak ilişğin kesilmesi sonucunu doğuran disiplin cezaları ve b) 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununun 68'inci maddesinin (e) ve (f) bentleri ve 69'uncu maddesi gereğince verilmiş yer değiştirme ve meslekten çıkarma cezaları dışında kalan disiplin cezaları" affedilmiş olduğundan bu kapsama giren memurların sicil dosyalarındaki tüm belge ve bilgilerin çıkarılıp yok edilmesi zorunluğunu bazı yönetim organ ve birimlerinin yerine getirmemesi üzüntü vericidir. Yönetimsel ya da yargısal bir işlem sürecinde bu belgeler yeniden ortaya sürülebilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın, 1982'den önce verildiği için anılan 3249 sayılı yasayla

ortadan kalkmış bulunan **uzun süreli durdurma cezası** işlemini 1994'de ortaya sürmesi açık bir örnek oluşturmaktadır (14.02.1994-1991/200.01/1041-6222 sayılı temyiz başvurusu).

Yasaları uygulamakla yükümlü bir yönetimin, yasaları çiğnemekte sakınca görmemesi anlayışının sürmekte olması hiçbir biçimde açıklanamaz ve doğal görülemez. Aslında açıkça suç işlenmektedir.

Yasayla ortadan kaldırılan disiplin cezalarına ilişkin bilgi ve belgelerin kimi kurum ve kuruluşlarca hükümsüz sayılmaması ve ilgililerin sicil dosyalarından çıkarılmaması, bu cezaların hukuksal varlıklarını korudukları anlamına gelmez. Söz konusu cezalar, gerekçe gösterilerek yapılan tüm eylemler yok sayılır. Bu tür işlemlere karşı açılan yönetsel davalarda işlemin yokluğuna, en kötü olasılıkla iptaline karar verilmesi kaçınılmaz sonuçtur.

e. Disiplin cezasının sicilden silinmesi

657 sayılı yasa, disiplin cezalarının yönetime başvurulması yoluyla ortadan kaldırılmasına/sicilden silinmesine ilişkin hüküm taşımaktadır (m.133). Başvuru koşullarından ilki, cezanın uygulanmasından sonra belirli bir sürenin geçmiş olmasıdır. Bu süre uyarma ve kınama için 5, öteki cezalar için 10 yıldır. Başvuru, atamaya yetkili amire yapılır. Disiplin cezasının sicil dosyasından silinmesi isteminin yerindeliğini değerlendirme yetkisi atamaya yetkili amirindir. Beş ya da on yıllık süre içinde disiplinsiz davranışları görülmemiş bir personelin, disiplin cezasının silinmesinde kamu yararı vardır. Yasakoyucu, bu kamu yararını düşünerek yasal düzenleme yapma gereğini duymuştur. Gerçekten nesnel bir değerlendirme yapılarak verilen kararın, bu amaca uygun düşeceği açıktır.

Yasa, atamaya yetkili amire, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının sicilden silinmesinde disiplin kurulunun görüşünü aldıktan sonra karar verme yetkisi tanınmıştır.